

Dit is een versie zonder lay-out.
De definitieve versie met lay-out zal vrijdag gepubliceerd worden op www.vluchtelingenwerk.be

© Rossel & Cie S.A. – Le Soir, Phodoc, Bruxelles, 2007

12 maanden in de gesloten centra 12 levens voor altijd getekend

**Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Jesuit Refugee Service Belgium
Coordination et Initiatives pour Réfugiés et Étrangers
Amnesty International België**

In samenwerking met : Aide aux Personnes Déplacées, Beweging voor Kinderen Zonder Papieren, Caritas International-België, Protestants Sociaal Centrum, Mouvement contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Xénophobie, Point d'appui, Service d'Action Sociale Bruxellois, Service International de Recherche, d'Éducation et d'Action Sociale, Sociale Dienst Socialistische Soolidariteit

Achter de schermen van de 'humanisering' van de gesloten centra voor vreemdelingen in België

"Er zullen altijd gedwongen verwijderingen zijn, maar wij willen het verblijf in de gesloten centra humaniseren. Daarom investeren we 1 miljoen euro in de gesloten centra." Annemie Turtelboom, minister van Migratie en Asielbeleid, naar aanleiding van de bouw van een nieuw gesloten centrum, 5 mei 2009

Onze organisaties beschikken over een toelating om de gesloten centra te bezoeken en wij maken daar veelvuldig gebruik van. We gaan ernaar toe om de opgesloten vreemdelingen te begeleiden, te steunen, te informeren over hun rechten en erop toe te zien dat ze goed worden verdedigd. Deze bezoeken confronteren ons met de hardheid en de absurditeit van het beleid van de opsluiting van vreemdelingen dat de Belgische Staat voert.

Annemie Turtelboom, de huidige Minister van Migratie en Asielbeleid, mist nochtans geen enkele gelegenheid om dit beleid te verdedigen. In De Standaard Online van 12 december 2008 bekende ze zelfs te "dromen" van een zesde gesloten centrum. "Humanisering van de gesloten centra" is de slogan, gelanceerd door de Dienst Vreemdelingenzaken en herhaald door de Minister als een refrain.

We verzetten ons niet tegen een "humanisering" van de centra zelf. Maar onze ervaring uit regelmatige bezoeken aan de gesloten centra leidt ons niet tot dezelfde conclusie als de administratie en de Minister. Op het terrein zien we weinig van de "humanisering". Bovendien moet opsluiting in een gesloten centrum de uitzondering zijn, niet de regel. Een echte humanisering betekent uiteraard dat de overheid veel minder snel overgaat tot opsluiting en veel meer alternatieven voor opsluiting gaat toepassen. Dat gebeurt nog te weinig in België, zo blijkt uit dit dossier. Wij vragen ons immers af of het echt mogelijk is om een systeem te humaniseren dat als diep onrechtvaardig en willekeurig wordt ervaren door zij die er het voorwerp van uitmaken?

Onze bezoeken zijn boven alles ontmoetingen met mannen, vrouwen en kinderen die lijden en die geraakt zijn in hun waardigheid. De levensomstandigheden in de gesloten centra zijn hard en soms vernederend voor de opgesloten vreemdelingen. De verhalen verzameld in dit dossier stellen tegelijkertijd de implementatie van de zogenaamde "humanisering" en het opsluitingsbeleid zelf in vraag.

Er is een tijd voor de interpellatie van de autoriteiten, maar er is ook een tijd waarop wij publiek willen spreken. Met de meeste verhalen in dit dossier zijn wij naar de administratie of de Minister gestapt. Met brieven, e-mails, telefoongesprekken, vragen gesteld tijdens contactvergaderingen of bezoeken aan de gesloten centra. Zonder veel succes, dat moeten we toegeven. De antwoorden waren vaak defensief of ontkenden het probleem. Als we al een antwoord ontvingen.

De Dienst Vreemdelingenzaken beschikt over een grote marge om over te gaan tot opsluiting van vreemdelingen. Dit dossier is bedoeld om de tekortkomingen en de excessen waartoe die marge leidt, onder de aandacht te brengen. De praktijken die we in dit dossier belichten, zijn stuk voor stuk schendingen van de fundamentele mensenrechten van duizenden mensen per jaar. De Dienst Vreemdelingenzaken verdedigt zich: "Dit alles is legaal, toegestaan door de wet." Het is waar dat de Belgische rechtbanken een aantal van deze praktijken lijken te handhaven. Maar strikte legaliteit mag niet de enige overweging zijn. Is een handeling rechtvaardig enkel omdat ze legaal is?

De opeenvolgende wijzigingen die de wetgever aanbracht in de "Vreemdelingenwet" van 15 december 1980 (vooral de wijzigingen die de wetgever doorvoerde via de wet van 15 september 2006) hebben de mogelijkheden tot opsluiting enkel maar uitgebreid in plaats van beperkt en strikter omkaderd. Dat betreuren wij. Wij willen met deze verhalen de ogen van de verantwoordelijke beleidsmakers en parlementsleden openen, opdat zij zich bewust zouden

worden van de potentiële menselijke impact van deze wetgevende hervormingen. Misschien zorgen deze verhalen er ook voor dat de Minister van Migratie en Asielbeleid niet meer kan zingen “Madame la Marquise, tout va très bien, tout va très bien” wanneer zij het heeft over het Belgische beleid van opsluiting van vreemdelingen?

Als er iets is dat ons raakt in onze contacten met de Dienst Vreemdelingenzaken en met de verantwoordelijke beleidsmakers, dan is het wel dat zij maar al te vaak, wellicht te goeder trouw, de opsluiting van vreemdelingen banaliseren. Een persoon van zijn vrijheid beroven, is nochtans een ingrijpende daad. Dat is het des te meer wanneer de reden voor de opsluiting puur administratief is.

Wij zijn ons ervan bewust dat we moeten getuigen van wat we in de gesloten centra zien gebeuren. Elke week zien we situaties die om aandacht schreeuwen. Het was moeilijk een keuze te maken, maar uiteindelijk hebben we ons beperkt tot twaalf verhalen, één verhaal voor elke maand van 2008.

Waarschuwing: *omwille van de vertrouwelijkheid hebben we bij elk verhaal de namen van de betrokkenen veranderd en onthullen we niet steeds hun nationaliteit. Alle andere informatie in de verhalen stemt overeen met de werkelijkheid.*

9 januari 2008 België – Polen via 127bis

Na een onaangename nacht in een opvangtehuis voor daklozen, dienen Aslan, zijn vrouw Diana en hun baby van 6 maanden, Dalena, zich aan bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Ze weten niet wat te doen of waar naartoe te gaan. De avond ervoor waren zij vrijgelaten uit het gesloten centrum 127bis te Steenokkerzeel. De maximumtermijn van 2 maanden opsluiting was verstreken. Personeel van het gesloten centrum had hen afgezet aan het station van Nossegem met een treinticket voor Brussel in de hand.

Bij de Dienst Vreemdelingenzaken worden zij tot hun grote verbazing opnieuw opgepakt en opgesloten in het centrum 127bis dat ze de avond ervoor hadden verlaten. Aslan is woedend en begrijpt niet wat er hen overkomt. Zijn echtgenote Diana, nu eens neerslachtig, dan weer agressief, is ten einde raad: "Waarom doen ze dit mijn baby aan?"

Een paar maanden eerder waren Diana en Aslan Tsjetsjenië ontvlucht op zoek naar wat rust. Aslan had in Polen asiel aangevraagd, maar de spanningen tussen Tsjetsjenen in het Pools opvangcentrum hadden hen afgeschrikt. Ze besluiten hun reis verder te zetten. Op 28 juni 2007 dienen ze zich voor de eerste keer aan bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Diezelfde dag wordt Diana in het ziekenhuis opgenomen. Enkele dagen later wordt Dalena geboren. Begin november worden Aslan en zijn vrouw opgeroepen om zich te melden bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Daar krijgen ze te horen dat de Belgische autoriteiten aan Polen hebben gevraagd om hen over te nemen, en dat ze worden opgesloten in afwachting van de overdracht naar Polen. Diezelfde dag worden ze naar het gesloten centrum 127bis gebracht.

Het echtpaar weigert terug te keren naar Polen. Ze hebben er bijzonder slechte herinneringen. Hun advocaat eist hun vrijlating bij de rechtbank. Zonder succes. Op 8 januari worden ze dan toch vrijgelaten, maar de volgende ochtend opnieuw opgesloten. Totaal uitgeput na 4 maanden opsluiting wordt het gezin uiteindelijk op 6 maart teruggestuurd naar Polen.

In de loop van 2008 werden vele Tsjetsjeense gezinnen in een gesloten centrum geplaatst. Zij zijn allen slachtoffers van een blinde toepassing van de "Dublin II"-verordening, die bepaalt welke lidstaat van de Europese Unie verantwoordelijk is voor de behandeling van de asielaanvraag. Meestal is dat de lidstaat waar de asielzoeker voor het eerst het grondgebied van de Europese Unie binnenkwam. Aslan en zijn gezin vroegen eerst asiel aan in Polen voor ze naar België kwamen.

In Polen zijn meer dan 90% van de asielzoekers Tsjetsjeen. Dat creëert veel problemen. Velen klagen over het onveilige klimaat in en rondom de opvangcentra: maffiagroepen verbonden aan de verschillende fracties in het conflict in Tsjetsjenië intimideren de asielzoekers. Toch kent Polen meestal geen vluchtelingenstatus toe aan Tsjetsjenen, maar eerder een soort van humanitair statuut die hen slechts een tijdelijk recht van verblijf geeft.

De Dienst Vreemdelingenzaken toont zich zelden gevoelig voor deze omstandigheden, maar past de regels van de Dublin II-verordening strikt toe. Nochtans biedt diezelfde verordening de mogelijkheid om uitzonderingen te maken voor humanitaire redenen. In sommige gevallen blijft de Dienst Vreemdelingenzaken zelfs koppig volharden om toch maar de verordening te kunnen toepassen: België heeft zo al gezinnen gescheiden om toepassing van de verordening af te dwingen. De moeder of vader wordt opgesloten en naar Polen teruggestuurd, terwijl de echtgeno(o)t(e) nog in België is.

28 februari 2008 Een administratieve fout

Ali verlaat eindelijk het gesloten centrum van Brugge, waar hij 3 maanden opgesloten zat. Hij wordt naar de luchthaven gebracht om een vlucht naar Italië te nemen, waar hij een werkvergunning heeft sinds 2004. Ali is Pakistaan. In november 2007, op weg naar New York waar zijn schoonouders wonen, maakt hij een tussenstop bij zijn oom in België. Zijn echtgenote is in New York. Zij moet binnenkort bevallen en Ali wil bij haar zijn. Helaas zal een administratieve fout in België zijn plannen dwarsbomen.

Op 28 november 2007 doet de politie een controle in de nachtwinkel van zijn oom. Ali bereidt op dat moment een maaltijd voor. Hij wordt meegenomen naar het politiebureau. Men verdenkt hem van zwartwerk. Ali's paspoort blijkt geen probleem te zijn, maar zijn Italiaanse werkvergunning wordt als vals beschouwd: een politieagent vergat één cijfer toen hij het nummer van de vergunning aan de Dienst Vreemdelingenzaken doorgaf. Onmiddellijk gevolg: Ali wordt naar het gesloten centrum van Brugge gebracht, ondanks zijn protest.

Aangekomen in het centrum neemt Ali contact op met het Italiaanse consulaat. De volgende dag komt in het gesloten centrum een dringende fax toe: de Italiaanse Immigratiedienst bevestigt dat Ali in het bezit is van een geldige werkvergunning. Ali toont het document aan de maatschappelijk werker. Zij zegt hem dat zij niet bevoegd is en dat de Dienst Vreemdelingenzaken de vergissing moet rechtzetten.

Op 23 december bevalt Ali's vrouw van hun eerste dochter. Ali is gelukkig, maar lijkt nu echt in te storten. Hij had zielsgraag aan de zijde van zijn vrouw gestaan. Zij begrijpt niet waarom hij opgesloten is.

Op 16 januari 2008 wordt Ali naar de luchthaven gebracht. België wil hem terugsturen naar Pakistan, maar hij weigert op het vliegtuig te stappen. Een nieuwe verwijderingspoging, deze keer met politie-escorte, is gepland voor 5 februari. Deze wordt op het laatste moment geannuleerd. Wanneer hij terug aankomt in het centrum van Brugge meldt de maatschappelijk werker hem dat er misschien een vergissing is gebeurd en dat de geldigheid van zijn werkvergunning opnieuw zal gecontroleerd worden.

Uiteindelijk krijgt Ali pas op 28 februari zijn vrijheid terug en keert hij terug naar Italië. De Dienst Vreemdelingenzaken zal op geen enkel moment zijn fout toegeven. Ondertussen is Ali wel zijn baan in Italië kwijt – zijn baas wil niet horen van de reden waarom hij na zijn verlof niet op tijd terug op zijn werk kon zijn – en kon hij nog steeds zijn dochter niet zien, die nu bijna twee maanden oud is.

Geen enkele van Ali's pogingen om te bewijzen dat hij geldig in Italië woont, werd ernstig genomen. De Dienst Vreemdelingenzaken getuigt niet altijd van voorzichtigheid vooraleer over te gaan tot opsluiting van vreemdelingen om hen het land uit te zetten. De vreemdeling moet bergen verzetten vooraleer deze administratie haar fouten rechtzet. Ali werd willekeurig opgesloten, met onherstelbare schade tot gevolg: een man leeft drie maanden opgesloten in een gesloten centrum met een gevoel van totale machteloosheid dat zwaar weegt op zijn geestelijke gezondheid. Een jonge vrouw heeft de ondersteuning en de aanwezigheid van haar man gemist tijdens haar eerste bevalling. Schoonouders worden wantrouwig: 'zou hij toch niets mispeuterd hebben als België hem op deze manier behandelt?' Een werknemer verliest zijn baan op een moment dat hij vader wordt. Wat kan deze hoge menselijke kost rechtvaardigen?

9 maart 2008 Hongerstaking

Magomed, 9 jaar oud, is in shock. Hij is net getuige geweest van een turbulente interventie van de federale politie in het gesloten centrum 127bis te Steenokkerzeel. De politieagenten kwamen de "orde" herstellen in de vleugel waar sommige volwassen opgesloten vreemdelingen een protest leidden. Magomed is geschokt door het bebloede gezicht van een man die door de politie werd meegenomen. Die nacht heeft hij last van nachtmerries.

Magomed, zijn twee zussen en hun ouders komen in België aan op 18 februari 2008. Ze waren de willekeurige arrestaties ontvlucht, waarvan Timour, Magomed's vader, herhaaldelijk het slachtoffer werd in het onveilige Grozny in Tsjetsjenië. Na twee dagen in een open opvangcentrum wordt het gezin opgeroepen om zich te melden bij de Dienst Vreemdelingenzaken op 21 februari. De Dienst Vreemdelingenzaken stelde immers vast dat zij eerst langs Polen passeerden voordat zij naar België kwamen. Onmiddellijk wordt het gezin naar het gesloten centrum 127bis gebracht. De kinderen en de ouders hadden op geen enkel moment verwacht dat dit hen zou overkomen.

In de periode dat Timour en zijn echtgenote Zaynab met hun kinderen opgesloten zitten, is de spanning in het centrum te snijden. Veel opgesloten vreemdelingen koesteren een sterk gevoel van onrechtvaardigheid: in de media wordt gesproken over de regularisatie van mensen zonder papieren, terwijl zij waarschijnlijk uitgewezen zullen worden. Op 4 maart beginnen ongeveer veertig mensen, waaronder ook Timour en Zaynab een hongerstaking in het centrum. Ze volgen het voorbeeld van tientallen opgesloten vreemdelingen in het gesloten centrum van Vottem een paar dagen eerder. Zij besluten voedsel te weigeren uit protest.

Zondag 9 maart escaleert de situatie. Een opstand breekt uit in de volwassenenvleugel. De politie komt hardhandig tussen. Magomed en zijn twee zussen zijn geschokt door wat ze zien. De volgende dag lanceren Timour en Zaynab en zeven anderen, nog steeds in hongerstaking, een oproep: "We besluten een hongerstaking te starten omdat het niet rechtvaardig is om vreemdelingen op te sluiten met hun kinderen, enkel omdat zij illegaal op het grondgebied zijn. De gezondheid van onze kinderen gaat zienderogen achteruit, zelfs zo ver dat ze geen eetlust meer hebben. De badkamers zijn vuil, het onderhoud van de gebouwen gebeurt niet grondig, het eten is niet evenwichtig, de kinderen hebben niet genoeg vitamines en zijn daarom altijd ziek. Wij en onze kinderen worden behandeld als gevangenen. Wij willen vrijheid. Anders houden we onze beslissing vol tot de dood." Op 13 maart worden Timour en zijn gezin, duidelijk getekend door hun opsluiting, teruggestuurd naar Polen.

Het jaar 2008 werd gekenmerkt door een toename van hongerstakingen en andere protestbewegingen. Velen kunnen het gevoel niet meer aan behandeld te worden als misdadigers, enkel omdat hun verblijfstatuut niet in orde is. In de afgelopen maanden heeft het uitblijven van een beloofde regeringsbeslissing over de regularisatie van mensen zonder papieren ook de spanningen in de gesloten centra doen stijgen.

Op 18 maart 2008 nam de regering Leterme immers de publicatie van een omzendbrief op in haar regeerakkoord. Die omzendbrief zou duidelijke criteria voor de regularisatie van mensen zonder papieren vastleggen, waaronder duurzame banden met België. Dit engagement is tot op vandaag niet nagekomen, wegens het uitblijven van een akkoord tussen de partners in de regering.

In afwachting gaan uitwijzingen nochtans gewoon door en voeden zij het gevoel van onrechtvaardigheid dat leeft bij vele opgesloten vreemdelingen: "Waarom mij uitwijzen terwijl ik binnen enkele maanden misschien kan geregulariseerd worden? Waarom mij uitwijzen terwijl anderen, in vrijheid maar in hongerstaking, wel geregulariseerd worden?" Op deze vragen hebben zij meer dan een jaar na datum nog steeds geen antwoord gekregen. De giftige sfeer van de gesloten centra is niet verdwenen. Het uitblijven van een regeringsbeslissing in deze zaak treft deze opgesloten vreemdelingen het zwaarst.

3 april 2008 Gezinnen opgesloten

Na 5 maanden opsluiting in het gesloten centrum 127 bis te Steenokkerzeel de familie Durres eindelijk vrij. Tony en Adriana komen uit Albanië. Sinds 2003 verblijven ze in België. Ze vroegen asiel aan omdat Tony zich geïsoleerd voelt door de regering in Tirana vanwege zijn betrokkenheid bij een politieke partij. In 2004 wordt Victor geboren. Hun asielaanvraag wordt afgewezen. Uiteindelijk dienen ze een aanvraag tot regularisatie in.

Hun lijdensweg begint op een dag in oktober wanneer de politie bij hen langskomt, om half 5 's ochtends. Enkele uren later zitten ze al opgesloten in het gesloten centrum 127 bis, waar ze te horen krijgen dat ze zullen worden uitgewezen naar Albanië. Victor, amper 4 jaar oud, kan slecht tegen de opsluiting en de terugkerende spanningen. Hij heeft regelmatig koortsaanvallen. Zijn eetlust is verdwenen en hij verliest gewicht, zijn ouders zijn erg bezorgd.

Ook met de gezondheid van Adriana gaat het niet goed. De dokter van het centrum vraagt de uitwijzing te annuleren, zodat hij de nodige medische onderzoeken kan verrichten. Toch wordt het gezin op 16 december 2007 naar het vliegveld gebracht. Tony verzet zich, waarna hij wordt vastgebonden en geslagen door de politie van de luchthaven. Uiteindelijk worden ze teruggebracht naar het centrum 127 bis.

Weken gaan voorbij en de gezondheid van Victor verslechtert. Hij is constant ziek en moet overgeven. Hij reageert duidelijk op de spanningen van zijn ouders. Tony raakt uitgeput als gevolg van de aanhoudende opsluiting. Ook Adriana voelt zich volledig verslagen. Ze besluiten om met een hongerstaking tot protest over te gaan.

De advocaat van de familie onderneemt stappen: ze dient een klacht in wegens onmenselijke behandeling bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Het Hof vraagt aan België om de geplande uitwijzing uit te stellen zodat het kind psychologisch onderzocht kan worden. Op basis van dit nieuw element besluit de Raadkamer op 3 april om de familie Durres vrij te laten, na 5 maanden opsluiting.

In 2008 werden 127 gezinnen, waaronder 270 kinderen, vastgehouden in gesloten centra. Sommige gezinnen, waaronder de familie Durres, zaten er verschillende weken of zelfs maanden opgesloten. Iedereen weet nochtans dat dit stress veroorzaakt bij kinderen. Opsluiting is een bron van angst. De ontwikkeling van kinderen gaat er zienderogen door achteruit. Werd de familie Durres redelijk behandeld? Was het nodig hen eerst 5 maanden te laten afzien vooraleer hen vrij te laten?

In oktober 2008 besloot de Minister van Migratie en Asielbeleid een alternatief in te voeren voor de opsluiting van families in gesloten centra. Voortaan worden deze families niet meer opgesloten maar kunnen ze terecht in een "terugkeerwoning", waar een "coach" van de Dienst Vreemdelingenzaken hen begeleidt. Die moet alle barrières voor een terugkeer wegwerken. We zijn verheugd over deze eerste stap in de goede richting, hoewel er nog veel werk aan de winkel is om in alle gevallen de rechten van gezinnen te respecteren.

Helaas kunnen we nog niet zeggen dat er geen families met kinderen in gesloten centra vastzitten. Families die asiel aanvragen op de luchthaven van Zaventem worden nog steeds vastgehouden. Geen enkel internationaal verdrag vraagt om vreemdelingen, laat staan kinderen, aan de grens op te sluiten, in tegenstelling tot wat de Minister beweert. De invoering van een alternatief voor de opsluiting van kinderen is een impliciete maar duidelijke erkenning dat de opsluiting van kinderen om puur administratieve redenen onaanvaardbaar is. Er moet definitief een einde komen aan opsluiting voor alle gezinnen.

13 mei 2008 73 dagen aan de grens

René wordt vrijgelaten na een beslissing van de Raadkamer. Hij verlaat het gesloten centrum in Vottem, waar hij werd vastgehouden. René komt uit Rwanda. Op 2 maart 2008 komt hij met een vals paspoort aan op de nationale luchthaven in Zaventem. Daar wordt hij gearresteerd. Hij legt aan de grenspolitie uit dat hij gevaar loopt in zijn land: hij wordt bedreigd omdat hij weigerde een valse verklaring af te leggen voor een volksrechtbank.

Ondanks een ernstige handicap – één van zijn benen is veel zwakker dan het andere – wordt René meteen overgebracht naar het gesloten centrum 127 in Melsbroek. De opsluiting valt hem zwaar. In het centrum bevinden de kamers zich op de eerste verdieping en René heeft veel moeite om de trap op te raken. Op 9 april wordt hij, op aandringen van de medische dienst in het centrum, overgeplaatst naar het gesloten centrum in Vottem waar de kamers en de gemeenschappelijke ruimte op het gelijkvloers liggen.

Een paar dagen later valt René in de douche. Hij wordt ter verzorging naar het ziekenhuis gebracht, waar hij enkele dagen in bed moet blijven.

In de tussentijd verwerpt het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen zijn asielaanvraag. In hoger beroep beveelt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen bijkomende onderzoeksmaatregelen. Ondertussen is het 15 april. Het is duidelijk dat een definitief besluit nog even op zich zal laten wachten. Toch besluit de Dienst Vreemdelingenzaken René verder vast te houden. Pas wanneer de Raadkamer de opsluiting uiteindelijk onwettig verklaart, wordt René vrijgelaten.

Helaas is er voor René nog geen einde gekomen aan zijn lijden. Op de dag dat hij eindelijk wordt vrijgelaten, zijn er geen beschikbare opvangplaatsen voor hem. Het gesloten centrum in Vottem vindt tenslotte een plaats voor hem in een opvangtehuis voor daklozen. Op krukken begeeft René zich naar het opvangtehuis. Hij brengt er zijn eerste twee nachten in vrijheid door.

Bij aankomst op de nationale luchthaven van Brussel worden asielzoekers systematisch vastgehouden. De Belgische staat is nochtans niet verplicht dergelijke maatregelen te nemen. De Dienst Vreemdelingenzaken overweegt nooit spontaan een andere vorm van "opvang". Zelfs niet wanneer dat noodzakelijk is als de asielzoeker kampt met een slechte gezondheid of met zware trauma's die hij of zij op de vlucht opliep.

De wet staat toe dat asielzoekers bij de grens worden vastgehouden gedurende maximum 2 maanden en 15 dagen. De Dienst Vreemdelingenzaken houdt vast aan die maximumtermijn, zelfs wanneer het duidelijk is dat de procedure toch niet afgerond zal zijn voor het einde van deze termijn. Was het echt nodig om René 73 dagen vast te houden?

21 juni 2008 “De politie weet dat ik terug in het land ben. Gisteravond ben ik aan de dood ontsnapt”

“Bij mijn aankomst op de luchthaven van Conakry gaven ze mijn dossier aan één politieagent. Die nam me mee naar het toilet om me te fouilleren. Hij pakte de 200 euro die ik van de luchtvaartmaatschappij had gekregen van me af. Ik weet niet wat ik nu moet doen: de politie is op de hoogte dat ik terug in het land ben. Gisteravond ben ik aan de dood ontsnapt. Ik kom de nachten moeilijk door.”

Michel, die deze e-mail schreef, komt uit een Afrikaans land. Hij wordt gezocht door de politie omdat hij deelnam aan demonstraties tegen de regering. Uiteindelijk hielp een priester hem het land te ontvluchten. Op 30 maart komt hij aan op de nationale luchthaven in Brussel, waar hij asiel aanvraagt. Hij wordt opgesloten in centrum 127 te Melsbroek.

Michel is zichtbaar aangedaan door wat hem is overkomen. Hij kan er moeilijk over praten. De psychologe van het centrum maakt zich zorgen over zijn mentale gezondheid.

Daar komt bij dat zijn advocaat slecht werk levert: meer dan 20 dagen na zijn aankomst in het centrum heeft Michel nog geen bezoek gehad van de advocaat. Tijdens het verhoor draagt de advocaat ook op geen enkel moment iets bij. Michel breekt. Het is uiterst pijnlijk voor hem om te vertellen over de behandelingen die hij in zijn land heeft moeten ondergaan. Het verhoor wordt onderbroken en 3 dagen later hervat.

Michel wordt uiteindelijk niet als vluchteling erkend: de asielinstanties trekken zijn verhaal in twijfel. Door de moeizame communicatie met de buitenwereld heeft Michel vanuit het gesloten centrum veel moeite om bewijsmateriaal te verzamelen. Dat heeft hij nodig om zijn asielaanvraag te ondersteunen.

Geleidelijk aan sluit Michel zich van de buitenwereld af. Hij wil met niemand meer spreken. Hij heeft het gevoel dat hij niet serieus wordt genomen. De procedures matten hem af. Op 16 juni, na 78 dagen van opsluiting, wordt Michel uitgewezen. We kennen het vervolg...

In zijn thuisland kan een organisatie, die hulp biedt aan slachtoffers van foltering, hem opsporen. Zij laten ons het volgende weten: “Bij zijn terugkeer uit België werd Michel hier tegengehouden door de politie. Hij heeft een ernstig letsel aan zijn knie en een breuk. De politie nam al zijn persoonlijke bezittingen in beslag. Hij moet zich nu schuilhouden en vanwege zijn slechte knie heeft hij hulp nodig als hij zich wil verplaatsen. Een verpleegster onderzocht hem: zijn situatie verslechtert. De infectie in zijn rechterbeen is verergerd omdat hij zich voortdurend moet schuilhouden.”

De problemen waar asielzoekers aan de grens tegen aanlopen zijn groot. Er zijn psychologische hindernissen. Ze krijgen een “koude douche” omdat ze worden opgesloten terwijl ze op de vlucht zijn voor vervolging. Ze kunnen moeilijk hun trauma’s verwerken in een omgeving van aanhoudende spanning. En de verhoren in een gesloten centrum zijn voor hen een ware beproeving. Maar er zijn ook juridische hindernissen als zij hun rechten afdwingen: versnelde procedures, beperkte communicatie met de buitenwereld, totale afhankelijkheid van de goodwill en de deskundigheid van de advocaat. Het is een illusie om te spreken van een kwalitatieve asielpcedure in de gesloten centra. Het risico is er groter dat de asielinstanties fouten maken, vaak met onmiddellijke gevolgen voor de slachtoffers van die fouten.

De verantwoordelijkheid van de Belgische autoriteiten tegenover mensen die bescherming vragen, stopt die aan onze landsgrenzen? Zijn zij dan niet begaan met het lot van de mensen die ze terugsturen?

30 juli 2008 7 maanden en een “beveiligde vlucht”

Op het tarmac van een luchthaven in Algerije staat al een paar uur een Belgisch chartervliegtuig te wachten. Aan boord: Georges en 7 andere Congolezen die de Belgische overheid probeert uit te wijzen.

Georges woont al sinds 1990 in België. Hij lijdt aan ernstige psychiatrische stoornissen, waar hij gedurende ruime tijd voor in behandeling is. Sinds 10 maart 2008 zit hij opgesloten in het centrum in Merksplas. Hij is bang om naar de Democratische Republiek Congo te worden teruggestuurd. Hij vreest dat hij er niet zal worden aanvaard vanwege zijn ziekte en dat hij geen toegang zal hebben tot de medische behandeling die hij nodig heeft.

Na 5 maanden opsluiting en op het einde van zijn krachten, wordt Georges op 29 juli meegenomen naar het gesloten centrum 127 bis te Steenokkerzeel. De volgende dag zou hij op een “beveiligde vlucht” richting Kinshasa, een speciale chartervlucht, worden uitgewezen. Een escorte van een twintigtal personen (politieagenten, een psycholoog, een arts en een ambtenaar van de Dienst Vreemdelingenzaken) begeleidt de acht Congolezen aan boord van het vliegtuig. Sinds twee dagen werd Georges’ behandeling tegen hallucinaties bruusk onderbroken. Tijdens de vlucht krijgt hij een aanval.

Het vliegtuig maakt een tussenlanding in Algerije, maar wacht lang om opnieuw te vertrekken. Ze krijgen geen toestemming om te landen in andere Afrikaanse luchthavens. De leidinggevenden van de vlucht onderhandelen. Tevergeefs. Na enkele uren vertrekt de vlucht terug naar Brussel.

Terug in België aangekomen, worden de acht passagiers opnieuw opgesloten. Het overgrote deel wordt in de daaropvolgende weken uitgewezen. Georges, die een nieuwe advocaat heeft, dient een nieuwe asielaanvraag in.

Georges brengt nog verscheiden weken in opsluiting door voordat hij op 26 oktober wordt vrijgelaten. Zijn procedure is dan nog niet afgerond. Hij heeft meer dan 7 maanden in een gesloten centrum doorgebracht.

Tijdens de eerste dagen van de opsluiting wordt de vreemdeling in het gesloten centrum uitgenodigd om een DVD te bekijken met informatie over de verschillende fasen van een uitwijzing. Er wordt uitgelegd dat hij of zij eerst “vrijwillig” kan terugkeren, met hulp van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Daarna volgen de verschillende stadia van de gedwongen verwijdering. Eerst wordt de vreemdeling naar de luchthaven gebracht om plaats te nemen op een commerciële vlucht. Als hij dat weigert, vindt een tweede poging plaats onder escorte. Die mag dwang gebruiken. Als ook de tweede poging mislukt, organiseert de Dienst Vreemdelingenzaken een “beveiligde vlucht”, mogelijk in samenwerking met andere Europese landen. Bedoeling is om meerdere personen uit éénzelfde land tegelijk uit te wijzen.

Gedwongen verwijderingen van vreemdelingen zijn bijzonder ontransparante operaties. Zeker als het gaat om “beveiligde vluchten”. Wij verzamelden de informatie over deze vlucht van 30 juli 2008 rechtstreeks van de mensen die op de vlucht zaten.

Het gebrek aan transparantie is niet het enige punt van kritiek als het gaat over deze collectieve vluchten. Een aanvullend protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens verbiedt collectieve uitwijzingen. België is van mening dat een “beveiligde vlucht” geen collectieve uitwijzing is omdat elk individueel geval apart werd bekeken. Toch kan men zich afvragen of het voornemen om een vliegtuig te “vullen” – wanneer men besluit om over te gaan tot een collectieve vlucht – het onderzoek van de individuele dossiers niet beïnvloedt. Als we zien dat Georges, wiens gezondheid erg zwak was, uiteindelijk werd vrijgelaten, kunnen we ons terecht afvragen of het individuele onderzoek met de nodige aandacht werd verricht.

26 augustus 2008 Terug naar Griekenland, tegen elke prijs

Tarek wordt opgeroepen om zich te melden bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Hij gehoorzaamt en wordt onmiddellijk overgebracht naar het gesloten centrum in Vottem. Het is de tweede keer sinds begin 2008 dat de Belgische autoriteiten hem opsluiten.

Tarek is Irakees. Net als veel van zijn landgenoten is hij gevlucht voor het geweld in zijn land. Mensensmokkelaars hebben hem Europa binnengebracht via de Griekse eilanden in de Egeïsche Zee. De "opvang" in Griekenland, onder de gummistokken van de Griekse politie, en een wekenlange opsluiting in verschrikkelijke hygiënische omstandigheden, overtuigen Tarek snel om verder te reizen.

In januari 2008 vraagt hij in België asiel aan. Hij wordt voor de eerste keer opgesloten in Vottem op het moment dat de Dienst Vreemdelingenzaken aan Griekenland vraagt om Tarek terug over te nemen. België past zo de Dublin-verordening toe. Na verschillende traumatische ervaringen op zijn vluchtroute lijdt hij aan een ernstige depressie. Hij vraagt België om zijn asielaanvraag te behandelen zodat hij bij zijn familie in België kan blijven. Tevergeefs.

Aangezien de Griekse autoriteiten niet antwoorden op het overnameverzoek van België en Tarek al bijna 3 maanden wordt vastgehouden, besluit de Raadkamer hem vrij te laten. Eenmaal vrijgelaten geeft Tarek trouw gevolg aan de maandelijkse oproepen van de Dienst Vreemdelingenzaken. Tot 26 augustus, wanneer hij verneemt dat Griekenland toch heeft ingestemd met de overname. Hij wordt opnieuw opgesloten in Vottem. Zijn angstaanvallen beginnen opnieuw.

Op 1 september vraagt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, als uiterst dringende maatregel, om de uitzetting van Tarek naar Griekenland uit te stellen op basis van rapporten van mishandeling van asielzoekers en ernstige tekortkomingen van de asielprocedure in Griekenland. Toch wordt Tarek niet onmiddellijk vrijgelaten. Hij blijft opgesloten tot 23 september.

De manier waarop België de Dublin-verordening toepast, roept talrijke vragen op. In veel gevallen houdt België geen rekening met de individuele omstandigheden van de asielzoeker. Drie verhalen in dit dossier laten daarvan de menselijke gevolgen zien.

De Dienst Vreemdelingenzaken gaat snel over tot opsluiting om de uitvoering van de Dublin-verordening gemakkelijker te maken. In 2008 verbleef 90 procent van de asielzoekers die werden overgedragen in het kader van de Dublin-verordening in een gesloten centrum. Naast het quasi-systematische karakter van deze opsluiting, is deze praktijk ook ronduit schokkend.

Griekenland wordt sinds jaren met de vinger gewezen voor de behandeling van asielzoekers: het percentage van de asielzoekers dat als vluchteling wordt erkend is bijna 0, het opvangsysteem is ondermaats, mensen worden er in mensonwaardige omstandigheden opgesloten. Soms worden Irakese asielzoekers er gewoon teruggestuurd naar Turkije (velen onder hen kwamen via Turkije naar Griekenland) zonder dat hun nood aan bescherming werd onderzocht. Als zij aankomen in België, zijn velen onder hen getraumatiseerd na zo'n verblijf in Griekenland.

Talrijke organisaties, waaronder de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, riepen de Europese landen al op om niet langer asielzoekers over te dragen aan Griekenland. Toch gaan de overdrachten onverminderd door. De Belgische autoriteiten aarzelden zelfs niet om de controles op vluchten uit Athene opnieuw op te voeren. Daarom kiezen sommige mensen er zelfs voor om geen asiel meer aan te vragen, omdat ze niet terug naar Griekenland willen. Ze zijn volledig op zichzelf aangewezen, hoewel ze eigenlijk op zoek zijn naar bescherming tegen geweld en vervolging in hun land. We zijn nog ver verwijderd van het officiële streefdoel van de Dublin-verordening: asielzoekers de toegang verzekeren tot een snelle en efficiënte asielprocedure.

17 september 2008 Opsluiten of regulariseren?

Het is nog vroeg in de ochtend wanneer de politie aanbelt bij H  l  ne. Een politieagent verklaart het volgende: "We moeten uw gegevens in de computer invoeren. Het zal niet lang duren. Komt u met mij mee". H  l  ne begrijpt het niet, maar ze gehoorzaamt de agent. Wanneer ze op het commissariaat aankomen, gaat alles heel snel. Na een telefoongesprek met de Dienst Vreemdelingenzaken wordt ze in een cel opgesloten. Ze moet een bevel om het grondgebied te verlaten ondertekenen. H  l  ne zegt dat ze ziek is, dat ze pas een pijnlijke chirurgische ingreep onderging en een regularisatieaanvraag indiende. Maar de politie luistert niet. Een politieagent zegt wel: "Jij wil enkel van ons systeem profiteren. Maar we zullen je terugsturen, of je nu ziek bent of niet. 't Is altijd hetzelfde met jullie Congolezen!" Dezelfde avond nog wordt H  l  ne opgesloten in het gesloten centrum van Merksplas.

In het centrum wordt H  l  ne onderzocht door een arts. Deze arts is er niet gerust in. Hij stuurt haar naar het ziekenhuis voor een echografie. Uit het onderzoek blijkt dat ze cysten heeft die zo snel mogelijk moeten worden verwijderd. H  l  ne wordt terug naar het gesloten centrum gebracht. Daar verklaart de arts haar toch "fit to fly", of anders gezegd, in staat om te worden gerepatrieerd.

Op 3 december vindt een eerste repatri  ringspoging plaats. Een aantal dagen eerder kreeg H  l  ne een negatieve beslissing voor haar regularisatieaanvraag. Ze begrijpt niet wat haar overkomt en weigert op het vliegtuig te stappen. Terug naar Merksplas... Een aantal dagen later wordt ze overgebracht naar het gesloten centrum van Brugge.

Haar advocaat doet bij de Raadkamer een vruchteloze poging om haar vrijlating te verkrijgen. De rechter neemt genoeg met de vaststelling dat de opsluiting wettig is. Maar voor H  l  ne wordt de opsluiting ondraaglijk. Ze huilt en lijdt aan slapeloosheid. Ze is uitgeput. Ze heeft ook alle vertrouwen in de medische dienst van het gesloten centrum verloren.

Op 23 februari 2009 wordt H  l  ne eindelijk vrijgelaten omdat de Dienst Vreemdelingenzaken van mening is dat ze kan worden geregulariseerd om medische redenen. Precies dat vroeg H  l  ne al vijf maanden lang, vanaf de dag van haar arrestatie.

Om personen aan te houden en op te sluiten gebruiken de Belgische autoriteiten te vaak misleidende boodschappen. De echte reden van de oproepingen wordt verzwegen. De Dienst Vreemdelingenzaken is dit soort praktijken gewoon. Personen die na een oproeping naar een gesloten centrum worden gebracht voelen zich misbruikt. Zijn we dan vergeten dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens België hiervoor in 2002 veroordeelde in het arrest Conka, omdat "in het kader van een geplande uitzettingsoperatie en in een streven naar gemak of doeltreffendheid, de administratie bewust beslist personen, ook al bevinden zij zich in een onwettige situatie, te misleiden over het doel van een oproeping, teneinde hen gemakkelijker van hun vrijheid te kunnen beroven"?

H  l  ne had omwille van haar gezondheidstoestand nochtans bijzondere aandacht nodig. Dat heeft ze de hele duur van haar opsluiting gezegd en herhaald. Maar de overheid en helaas ook de medische dienst van de gesloten centra wilden het niet horen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat H  l  ne geen enkel contact meer wilde met de artsen of de sociaal assistenten van de centra. Als deze situatie vanaf het begin van de opsluiting met een beetje meer aandacht was onderzocht en dit dossier met een beetje meer menselijkheid was behandeld, dan waren vijf maanden van nutteloos lijden vermeden.

24 oktober 2008 Als dwang verandert in geweld

Jamal, afkomstig uit Palestina, wordt naar de luchthaven in Zaventem gebracht. België wil hem terugsturen naar Griekenland. Maar dezelfde dag is er een zitting bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen voorzien. De advocaat van Jamal diende een dringend beroep in tegen de uitwijzingsbeslissing die hij een dag eerder om 15 uur ontving. Wettelijk gezien kan de Dienst Vreemdelingenzaken binnen de 24 uur na de betekening van die beslissing niet overgaan tot de verwijdering. Uiteindelijk wordt de operatie op het laatste nippertje afgeblazen dankzij de tussenkomst van het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen (BCHV).

Jamal kwam begin januari 2008 in België aan. Hij vroeg toen asiel aan, maar werd opgesloten in het centrum van Vottem. Op 23 maart wordt hij naar Griekenland teruggestuurd. De Dublin-verordening wordt toegepast. Griekenland sluit hem opnieuw op en laat hem vervolgens weer vrij. Na vier maanden in Griekenland te hebben rondgedwaald en op straat te hebben geslapen, komt hij opnieuw naar België. Op 10 september wordt hij aangehouden door de politie en naar het gesloten centrum van Merksplas gebracht, waar hij opnieuw asiel aanvraagt. Voor Jamal is deze derde opsluiting in amper negen maanden tijd een zware beproeving. Hij wordt wegens zijn gedrag verschillende keren in de isolatiecel gezet. De centrumdirectie van Merksplas bevestigt dat ze Jamal al meer dan twee weken in "aangepast regime" houden. Enkel het "disciplinair isolement" kent een tijdslimiet van vijf dagen die bepaald is in het Koninklijk Besluit over de gesloten centra.

Op 13 oktober protesteert Jamal tegen zijn lange vasthouding in het "cachot". Hij steekt zijn arm door het raampje van zijn celdeur. Een bewaker sluit het raam met geweld op zijn arm. Uit woede breekt Jamal het buitenvenster van zijn cel. Een directielid en een aantal leden van het veiligheidspersoneel (sommigen met een helm en een knuppel) komen hem overmeesteren. Ze trekken hem tegen de grond en doen hem handboeien om. Hij wordt naar een ander lokaal gebracht, waar hij een inspuiting met 'DHP' krijgt, een middel tegen psychose dat in de psychiatrie wordt gebruikt. Jamal zegt dat hij pas twee dagen later door een arts werd onderzocht. Hij heeft het gevoel alsof zijn benen en armen verlamd zijn. De arts antwoordt hem dat dit normaal is.

Het gebruik van dwang tegen agressieve of protesterende vreemdelingen is in de gesloten centra schering en inslag. We ontmoeten geregeld opgesloten vreemdelingen die getuigen van overmatig gebruik van dwangmiddelen.

Verschillende getuigen melden ons dat het gebruik van injecties, om opgesloten vreemdelingen te kalmeren, in het centrum van Merksplas een terugkerende praktijk is. De centrumdirectie bevestigt dat deze injecties soms worden gebruikt en dat ze kalmerende middelen bevatten. Het Koninklijk Besluit over de gesloten centra omschrijft nochtans strikt de toegelaten dwangmiddelen. Insputingen worden niet vermeld. Tegen iemands wil kalmeermiddelen toedienen, is bovendien in strijd met de wet over de rechten van de patiënt, behalve wanneer de veiligheid van de persoon zelf op het spel staat.

Ook een afzondering van meer dan twee weken in "aangepast regime" doet vragen rijzen. Terwijl een "disciplinair isolement" nauwkeurig gereguleerd is (maximumduur, heldere omschrijving van de bevoegde instantie die over afzondering of de duur ervan kan beslissen, motivering van de beslissing), kan het "aangepast regime" worden uitgevoerd zonder dat er rekening wordt gehouden met al deze garanties. Is dat geen manier om de bescherming van de rechten van afgezonderde personen in het Koninklijk Besluit te omzeilen?

11 november 2008 Overlijden

Vroeg in de ochtend vinden personeelsleden van het gesloten centrum in Brugge het levenloze lichaam van Armen op het bed in een kamer van de medische dienst. Armen is een Armeniër die sinds 27 oktober in het centrum was opgesloten.

De afgelopen dagen had Armen verschillende keren gevraagd om in de medische vleugel te mogen uitrusten. Hij werd ook een aantal keer naar het ziekenhuis gebracht. Op 10 november voelt hij zich onwel en gaat hij opnieuw naar de medische dienst. In de loop van de nacht komt een bewaker geregeld kijken of alles in orde is met Armen. Bij een controle vindt hij Armen op de grond en legt hij hem opnieuw op het bed. Bij de volgende controle wordt Armen dood aangetroffen. Het medisch urgentieteam verklaart dat het om een natuurlijke dood gaat, maar het parket beslist om een onderzoek te openen. De Dienst Vreemdelingenzaken verzoekt eveneens om de zaak dringend intern te onderzoeken.

In iets meer dan een jaar tijd stierven in de gesloten centra vier personen. In twee gevallen ging het om zelfmoord. Op 29 september 2007 overlijdt Ali, van Marokkaanse afkomst, in het centrum 127bis te Steenokkerzeel. Ook hij lag in de medische vleugel. Op 1 mei 2008 werd de jonge Kameroenees, Ebenizer Folefack in het centrum van Merksplas dood aangetroffen. Hij had zich opgehangen in de douches. Op 12 oktober 2008 pleegt Nenad Javanovic, een Serviër, zelfmoord in Vottem. Het overlijden van Armen is het laatste in deze trieste lijst.

De Dienst Vreemdelingenzaken meent dat Armen geen medische of psychologische problemen had die niet te verzoenen waren met de opsluiting. Was het toch niet mogelijk geweest om Armens overlijden te vermijden? Armen verscheen vaak op de medische dienst. Het was duidelijk dat hij kampte met een zwakke gezondheid. Was de opsluiting van Armen wel redelijk? Had een andere houding van de medische dienst of het centrumpersoneel dit overlijden kunnen voorkomen? Door hem, bijvoorbeeld, vroeger naar het ziekenhuis te brengen? Zowel de arts, de directeur, als het personeel van het centrum moeten bij wet voortdurend evalueren of de opsluiting of de verwijdering van een persoon een gevaar betekent voor diens gezondheid of leven.

De dood van Armen doet een schril licht schijnen op het opsluitingsbeleid. Gesloten centra zijn geen geschikte plaatsen voor personen met zware medische problemen. Dat de persoon een strafrechtelijk verleden heeft, een argument dat de Dienst Vreemdelingenzaken in het geval van Armen aanvoerde, verandert daar niets aan. In plaats van opnieuw te worden opgesloten moeten ze een gepaste medische behandeling krijgen. Een onafhankelijke specialist zou iedere persoon die in een gesloten centrum wordt vastgehouden, moeten onderzoeken. Die specialist zou moeten bepalen of de opsluitingsmaatregel al dan niet ernstige schade aan de gezondheid kan berokkenen.

Daar staan we nog ver van af, want de Minister voor Migratie en Asielbeleid droomt eerder van een nieuw gesloten centrum voor "moeilijk handelbare personen". Dit centrum zou ook bedoeld zijn voor personen met medische of psychiatrische problemen en personen die niet in groep kunnen leven of die het groepsleven verstoren. Opsluiting in één van de zes bestaande centra wordt sowieso al als een sanctie aangevoeld. Iemand in een "specifiek" centrum onderbrengen zal nog meer op een straf lijken. Dit centrum zal ongetwijfeld nog strenger bewaakt worden en de omgeving zal nog meer op een gevangenis lijken. Komt het versterken van veiligheidsmaatregelen bij dit soort problemen niet neer op het creëren van een nieuw "kruitvat"?

De Dienst Vreemdelingenzaken kondigde in april 2009 aan samenwerkingscontracten te zullen afsluiten met psychiatrisch ziekenhuizen. Dit is duidelijk een stap vooruit. Helaas is het nog steeds de Dienst Vreemdelingenzaken zelf die beslist of iemand kan worden overgeplaatst en niet de artsen van het psychiatrisch ziekenhuis.

10 december 2008 Frauduleuze uitwijzing

Tracy wordt naar de luchthaven in Zaventem gebracht. Daar wordt ze gedwongen om plaats te nemen in een vliegtuig met bestemming Kinshasa in de Democratische Republiek Congo. Ze zegt dat ze in Congo is geboren, maar is opgegroeid in Oeganda. Toen ze nog heel klein was, vluchtte haar moeder met haar naar Oeganda, waar ze Swahili en Engels leerde spreken. Daar wonen ook al haar vrienden.

In 2007 vlucht Tracy uit Oeganda. In België wordt haar asielaanvraag een aantal maanden later afgewezen. In augustus 2008 pakt de politie haar op. Ze wordt opgesloten in het gesloten centrum van Brugge. Op 28 november 2008 wordt Tracy, na drie maanden en drie weken opsluiting (de maximumtermijn is vier maanden), een eerste keer naar de luchthaven van Brussel gebracht om te worden uitgewezen. Ze weigert op het vliegtuig te stappen. Ze vraagt om het doorlaatbewijs te zien dat de Congolese ambassade voor haar uitwijzing zou hebben afgeleverd. De politie lacht haar in het gezicht uit en zwaait in de verte met het document.

10 december: een nieuwe repatriëringspoging. Tracy legt zich er bij neer en stapt zonder verzet op het vliegtuig, omringd door drie politieagenten. Ze is bang dat ze anders hardhandig zal worden aangepakt. Na een vermoeiende reis stellen de Belgische politieagenten Tracy voor aan de dienst van de grenscontrole op de luchthaven van Kinshasa. Ondanks aandringen van de politieagenten weigert de Congolese immigratiedienst Tracy op het Congolese grondgebied toe te laten. Volgens de immigratiedienst is het doorlaatbewijs vals. Bovendien is Tracy's naam verkeerd gespeld en op het bewijs staat een woonplaats in Oeganda vermeld.

Dezelfde dag nog vliegt Tracy terug naar België, samen met de escorte politieagenten. Ze wordt opnieuw naar het gesloten centrum van Brugge gebracht. Ze is volledig van haar stuk gebracht.

Haar advocaat gaat bij de Raadkamer in beroep tegen de nieuwe beslissing tot opsluiting. Hij vindt dat de verlenging van de opsluiting te wijten is aan de vergissing en de fouten van de Dienst Vreemdelingenzaken. Maar de administratie gaat listig te werk: om een veroordeling te vermijden, trekt ze de nieuwe beslissing tot opsluiting in. De advocaat moet dus opnieuw naar de Raadkamer stappen. Op 6 januari wordt Tracy, na 5 maanden opsluiting, eindelijk vrijgelaten.

Om iemand uit te wijzen, is een reisdocument nodig. Meestal is dat een doorlaatbewijs afgeleverd door de ambassade van het veronderstelde land van herkomst. De procedure om dergelijk document te verkrijgen is niet bepaald transparant. Het lijkt alsof alle middelen daarvoor zijn toegestaan.

Vooraleer een doorlaatbewijs wordt afgeleverd, ontmoet een diplomatieke ambtenaar de vreemdeling om de identiteit na te gaan. Voordat zo een diplomatieke ambtenaar langskomt, wordt nooit de toestemming van de vreemdeling gevraagd. Soms doet de Dienst Vreemdelingenzaken aan "shopping": dezelfde persoon wordt achtereenvolgens aan verschillende ambassades voorgesteld. Wanneer een doorlaatbewijs is afgeleverd, dan krijgt noch de vreemdeling, noch zijn advocaat er een kopie van. Daardoor denken heel wat vreemdelingen in de gesloten centra dat deze documenten via fraude of manipulatie zijn verkregen. Verhalen als dat van Tracy versterken enkel nog die vrees.

Het is choquerend om vast te stellen dat de Dienst Vreemdelingenzaken personen als Tracy, die naar België werden teruggestuurd na een mislukte uitwijspoging, gewoon opnieuw opsluit. Dit soort situaties komt steeds vaker voor. Begin 2009 werd een Algerijn naar Marokko gestuurd. Hij werd er in onmenselijke omstandigheden opgesloten vooraleer de Marokkaanse autoriteiten hem naar België terugstuurden. De Dienst Vreemdelingenzaken sloot hem onmiddellijk opnieuw op in Merksplas.

Besluit

Was 2008 voor de vreemdelingen in de gesloten centra een noodlottiger jaar dan andere jaren? Wij denken van niet. Al vóór 2008 stuitten we op situaties zoals deze, die slechts een greep zijn uit het leven van twaalf personen. In 2009 worden we nog steeds met gelijkaardige situaties geconfronteerd. Deze twaalf verhalen drukken ons met de neus op de feiten: het “doordeweekse” administratieve opsluitingsbeleid van vreemdelingen in België heeft een immense impact op de levens van mensen op de vlucht. Jaarlijks passeren een 8000-tal mensen in Belgische gesloten centra...

De praktijk van de opsluiting van vreemdelingen kan uiteraard slechts worden begrepen tegen de bredere achtergrond van het asiel- en migratiebeleid. Maar de manier waarop de staat een inbreuk pleegt op de bewegingsvrijheid en de waardigheid van vreemdelingen, is vaak al een indicatie van de geest van dat beleid. De twaalf verhalen illustreren de impasse van een beleid waarin de strijd tegen de illegale migratie, die tegen elke prijs wordt gevoerd, overheerst.

We kunnen zo niet verder gaan. Een migratiebeleid dat inbreuk pleegt op de fundamentele rechten van vreemdelingen is geen noodzakelijk kwaad. Alternatieven zijn mogelijk. Wij zijn ervan overtuigd dat het mogelijk is om een ander beleid te ontwikkelen dat uitgaat van de wil om de menselijke waardigheid onder alle omstandigheden te eerbiedigen. Daar is verbeelding en moed voor nodig. Onze democratie is daartoe in staat.

2008 in de gesloten centra, dat is ook...

24 januari 2008 : België veroordeeld voor arbitraire opsluiting

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens veroordeelt België voor feiten uit 2003 : de vasthouding van twee Palestijnen in de transitzone van de nationale luchthaven in Brussel wiens vrijlating eerder was bevolen door een Belgische rechtbank. Het Hof oordeelt dat deze praktijk neerkomt op het voortzetten van opsluiting "in strijd met rechterlijke beslissingen". Het Hof benadrukt eveneens de mensonwaardige levensomstandigheden in de transitzone. Sindsdien heeft de Belgische staat deze praktijk stopgezet.

20 februari 2008 : Federaal Parlement vraagt audit gesloten centra

De Commissie voor de Verzoekschriften van de Kamer van Volksvertegenwoordigers neemt een resolutie aan waarin het College van de Federale Ombudsmannen wordt gevraagd een audit uit te voeren van de werking van de gesloten centra. Deze resolutie vloeit voort uit een rapport van de organisaties die bezoeken afleggen aan de gesloten centra, gepubliceerd in oktober 2006 en getiteld "De situatie in de gesloten centra voor vreemdelingen".

26 april 2008 : Passagier vlucht Brussels Airlines mishandeld na protest tegen uitwijzing

In een vliegtuig van Brussels Airlines met bestemming Douala onderdrukken politieagenten de schreeuwen van een man uit Kameroen die wordt uitgewezen. Drie passagiers, waaronder M. Fosso, protesteren vreedzaam tegen de behandeling van deze persoon. De uitwijzing wordt stopgezet. De politie ondervraagt de drie passagiers die hun verontwaardiging hebben geuit en verplicht hen het vliegtuig te verlaten. M. Fosso wordt hard aangepakt door de politie en overgebracht naar een cel in de luchthaven van Zaventem, waar hij gedurende meerdere uren wordt vastgehouden. Brussels Airlines legt hem een vliegverbod van zes maanden op. M. Fosso en de twee andere passagiers dienen klacht in tegen de politiediensten en tegen de luchtvaartmaatschappij Brussels Airlines.

29 mei 2008 : Europees Parlement bekritiseert Belgisch opsluitingsbeleid

De Commissie "Burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken" van het Europees Parlement neemt het rapport aan over het bezoek van een delegatie van Europese parlementairen aan de gesloten centra. Het rapport is kritisch. Het wijst de systematische opsluiting van asielzoekers aan de grens met de vinger, evenals de opsluiting van asielzoekers in afwachting van hun overdracht in

het kader van de Dublin verordening. Ook de opsluitingstermijnen en de rechtsonzekerheid voor de mensen die er het voorwerp van uitmaken worden aangeklaagd.

18 juni 2008 : Europese Terugkeerrichtlijn aangenomen

Het Europees Parlement keurt een richtlijn goed die de minimumstandaarden vastlegt rond de terugkeer van irreguliere migranten. Deze richtlijn staat aan lidstaten toe om een vreemdeling gedurende 18 maanden vast te houden en verplicht hen om een inreisverbod voor 5 jaar op te leggen aan bepaalde categorieën van uitgewezen vreemdelingen.

24 augustus 2008 : Brand in 127 bis

Bewoners van centrum 127bis te Steenokkerzeel steken een vuilnisemmer in brand. De brand breidt zich uit. De politie treedt kordaat op om de opstand te onderdrukken. De talrijke kinderen die op dat moment aanwezig zijn in het centrum zijn getraumatiseerd door de gebeurtenissen van die gespannen nacht. Twee vleugels van het centrum zijn beschadigd. Bernard De Vos, afgevaardigde van de Franstalige gemeenschap voor de rechten van het kind, stelt dat "de opsluiting van kinderen in dergelijke 'kruitvaten' getuigt van gewetenloosheid en absolute nalatigheid". Annemie Turtelboom, Minister van Migratie- en Asielbeleid, beschrijft het incident echter als een daad van vandalisme die niets te maken heeft met een mogelijke uiting van wanhoop door de bewoners. De Minister maakt van de gelegenheid gebruik om haar project voor een nieuw centrum voor te stellen waarin ex-gedetineerden, drugsverslaafden en mensen met psychiatrische problemen zullen worden ondergebracht.

1 oktober 2008: Start van een alternatief voor de opsluiting van gezinnen

De Minister van Migratie en Asielbeleid beslist om «terugkeerhuizen» te openen voor gezinnen in illegaal verblijf. In plaats van in een gesloten centrum te worden vastgehouden, worden de gezinnen ondergebracht in huizen die ze in bepaalde mate vrij kunnen in- en uitwandelen. Een "coach", die door de Dienst Vreemdelingenzaken wordt aangesteld, heeft als taak de gezinnen te begeleiden met het oog op hun terugkeer. Gezinnen die aan de grens worden aangehouden, worden wel nog opgesloten in een gesloten centrum.

19 november 2008: Rapport van NGO's over juridische bijstand in de gesloten centra

De organisaties die in de gesloten centra bezoeken afleggen, maken hun rapport "Recht op recht in de gesloten centra" bekend. Daarin wordt

vastgesteld dat de toegang tot een kwaliteitsvolle juridische bijstand in de gesloten centra niet gewaarborgd is, onder andere om de volgende redenen: onvoldoende informatie over de rechten, moeilijke communicatie met de advocaat, gebrek aan ondersteuning en vorming van de advocaten,...

21 november 2008: Waarnemingen van het Comité tegen foltering

Het Comité tegen Foltering van de Verenigde Naties maakt haar conclusies en aanbevelingen bekend nadat de Belgische staat zijn rapport voorstelde. Over de opsluiting en uitwijzing van vreemdelingen bestaat bezorgdheid wegens het gebrek aan effectieve rechtsmiddelen en aan externe controle bij uitwijzingen, en wegens onvoldoende onafhankelijkheid van de klachtencommissie in de gesloten centra.

10 december 2008: Koninklijk Besluit over de gesloten centra gedeeltelijk vernietigd

De Raad van State vernietigt verschillende bepalingen van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 over de gesloten centra. De uitspraak stelt ook dat de gesloten centra voor "inadmissibles" op de luchthaven van Zaventem een regelgevend kader moeten krijgen. Het KB over de gesloten centra is immers niet op deze centra van toepassing. Vreemdelingen opgesloten

in het centrum 127 moeten ook bezoek van familieleden kunnen ontvangen. De beperkingen op de toegang tot informatie moeten beter gemotiveerd worden en het isolement van de mensen die een risico op zelfmoord vertonen, is niet toegestaan zonder advies van een arts.

1 januari 2009: Meer dan een jaar in het gesloten centrum

Een Irakese asielzoeker, Mohammed Saber, bracht heel 2008 door in een gesloten centrum. Hij zat zijn gevangenisstraf van 54 maanden volledig uit na veroordeling in een proces in verband met terrorisme. Onmiddellijk daarna, in november 2007, wordt hij overgebracht naar een gesloten centrum. Hij vraagt asiel aan omdat hij vreest voor zijn leven bij terugkeer naar Irak. Hij wordt onderworpen aan een ministerieel besluit van "terbeschikkingstelling" van de regering, om redenen van nationale veiligheid. De wet legt geen enkele limiet in de tijd op voor dit type opsluiting. Saber wordt vastgehouden, ook al erkennen de Belgische asielinstanties dat een gedwongen terugkeer naar Irak in strijd zou zijn met de mensenrechten. Omdat zijn opsluiting dus willekeurig zou zijn, dient hij met de steun van verschillende organisaties in november 2008 een beroep in bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

De gesloten centra in een oogopslag

België telt 6 gesloten centra met een totale capaciteit van 568 plaatsen. In 2007 werden in die centra 7506 vreemdelingen opgesloten. Dit cijfer is iets lager dan het jaarlijkse gemiddelde: ongeveer 8000 vreemdelingen worden elk jaar in een gesloten centrum opgesloten. In de gesloten centra worden vreemdelingen opgesloten in afwachting van hun verwijdering van het grondgebied. zij hebben geen verblijfsrecht in België. Sommigen zijn afgewezen asielzoekers. Er zitten echter ook asielzoekers in procedure en asielzoekers in afwachting van hun overdracht naar een andere Lidstaat van de Europese unie, die verantwoordelijk is voor de behandeling van de asielaanvraag (volgens de Dublin-verordening). In sommige centra bevinden zich ook personen die werden vastgehouden aan de grens (in havens of op luchthavens) en die niet werden toegelaten tot het grondgebied. Dat kunnen ook asielzoekers zijn. Hier de bijzonderheden van elk centrum:

--- INAD-centrum : dit centrum is gelegen «aan de grens», in de luchthaven van Zaventem. De meerderheid van de vreemdelingen die er opgesloten zijn, beschikken niet over de noodzakelijke documenten om toegang tot het grondgebied te krijgen. zij kunnen worden opgesloten omdat de motieven van hun reis "niet duidelijk" waren in de ogen van de controlebeambten.

--- Centrum 127 : ook dit centrum is gelegen "aan de grens". Er zitten vooral vreemdelingen die asiel hebben aangevraagd aan de grens en die tijdens het onderzoek van hun aanvraag opgesloten blijven. Een nieuw gesloten centrum wordt gepland dichtbij de luchthaven. Het zal de centra INAD en 127 vervangen.

--- Centrum 127bis, Centrum van Brugge, Centrum van Merksplas en Centrum van Vottem: in deze centra bevinden zich vooral personen in onregelmatig verblijf, asielzoekers in procedure en asielzoekers die een overdracht naar een andere Lidstaat van de Europese unie afwachten ("Dublin-overname").

Deze gesloten centra hebben als hoofddoel de verwijdering van het grondgebied van vreemdelingen zonder verblijfsrecht. In 2007 werden 8745 vreemdelingen van het grondgebied verwijderd, een duidelijke daling tegenover de voorgaande jaren: 11725 in 2006 en 12280 in 2005. Tijdens het eerste semester van 2008 werden 4141 vreemdelingen verwijderd.

Verantwoordelijke uitgever: Pieter De Gryse
Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Gaucheretstraat 164, 1030 Brussel
www.vluchtelingenwerk.be

Gepubliceerd te Brussel, juni 2009

In samenwerking met :

Aide aux Personnes Déplacées, Beweging voor Kinderen Zonder Papieren, Caritas International-België, Protestants Sociaal Centrum, Mouvement contre le Racisme, l'Antisémitisme et la Xénophobie, Point d'appui, Service d'Action Sociale Bruxellois, Service International de Recherche, d'Éducation et d'Action Sociale
Sociale Dienst Socialistische Soolidariteit